

Moskevské knížectví v 15. století

Na konci 14. století byla Rus ještě rozdělena na řadu celků - knížectví Rostovské, Tverské, Rjazaňské, Jaroslavské, Moskevské a městské republiky Velikého Novgorodu a Pskova. Všechny platily daň tatarské Hordě, kterou vybíral velký kníže, který tím byl nominální hlavou těchto jinak nezávislých státek.

Moskevské knížectví, které mělo v polovině 15. století zhruba tři miliony obyvatel, bylo sice rozlehlé (430 000 km²), jeho panovníkům již Horda i ostatní ruské země přiznávají postavení velkých knížat (i poté, kdy se již o jarlyk na velké knížectví v Saraji neucházejí), ale stále ještě bylo jen „prvním mezi rovnými“. Úsilí o podmanění svých sousedů tvoří hlavní osu snah moskevských panovníků 15. a počátku 16. století - Vasilije I.(1389-1425), Vasilije II. Temného (1425-1462), Ivana III.(1462-1505) a Vasilije III.(1505-1533).

V roce 1477 prodala rostovská knížata Moskvě zbývající polovinu svého knížectví. V roce 1485 bylo připojeno bez boje Tverské knížectví (tverský kníže Michail uprchl na Litvu). V roce 1514 byl dobyt Smolensk, v roce 1517 bylo připojeno Rjazaňské knížectví a v letech 1517-1523 bylo ovládnuto knížectví Černigovské a Severské. Tehdy vládl Vasilij III. již územím šestkrát větším než jeho otec Ivan III. na počátku své vlády. V průběhu šesti desetiletí se velké moskevské knížectví rozšířilo na celé území obývané ruským etnikem. Pod žezlem moskevských panovníků tak vznikl národní stát Velkorusů.

Někdejší údělná knížata a jejich bojaři se stávají služebníky moskevského velikého knížete, který se sám prohlašuje za cara (césara) a skutečně jím je. Ivan III. se v roce 1472 oženil se Sofií Paleologovou, neteří posledního byzantského císaře, a začíná vystupovat jako dědic moci a slávy zaniklé Byzance.

Výrazným projevem růstu moci i sebevědomí moskevského cara bylo (v roce 1476) odmítnutí platit daň Hordě. Přiblížil se velký okamžik v dějinách Rusi - rozhodné střetnutí s Tatary. Nakonec k němu však nedošlo. Chán Achmat sice vytáhl v roce 1480 s velikým vojskem na Moskvu, ale jeho spojenec, polský král Kazimír IV., mu nemohl jít na pomoc, protože se sám musel bránit vpádu krymských Tatarů MengliGireje. Ten byl tehdy spojencem moskevského knížete a v dohodě s ním zaútočil a znemožnil tak polskou podporu Achmatovi. Chán nakonec bez boje ustoupil a byl na zpáteční cestě zabit.

Dvě a půl století trvající tatarská nadvláda skončila. Moskevský kníže se nyní již mohl právem prohlašovat za svrchovaného vládce, který nikomu není poddán a nikomu neplatí daně. Bitvou s Tatary roku 1480, k níž nedošlo, dosáhli moskevští panovníci po spojení všech ruských zemí pod svou vládou druhého velkého cíle: Rusko se vymanilo z nadvlády Hordy.

